

כתובות כז

משה שווערד

1. רש"י מסכת כתובות דף כז עמוד א

פסולות - אסורות לבעליהן דאשת כהן אסורה באונס.

2. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף כז עמוד א

מתני' עיר שכבשוה כרקום כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות. פירוש כהנות לאו דוקא אלא נשי כהנים וה"ה דכולהו נשי דעלמא פסולות לכהונה, ולרבותא נקט נשי כהנים דאפי' בהכי מפקינן להו מגברייהו וכדפרישית לעיל (כ"ו ב').

3. רמב"ם יד החזקה - הלכות איסורי ביאה פרק יח

(כו) עיר שבאה במצור ונכבשה אם היו העכו"ם מקיפין את העיר מכל רוחותיה כדי שלא תמלט אשה אחת עד שיראו אותה ותעשה ברשותן הרי כל הנשים שבתוכה פסולות לכהונה כשבויות שמא נבעלו לעכו"ם אלא מי שהיתה מבת שלש שנים ולמטה כמו שביארנו:

4. הפלאה מסכת כתובות דף כז עמוד א

מתני' עיר שכבשוה כרכום וכו'. רש"י ד"ה פסולות לבעליהן וכו'. יש לדקדק דהו"ל למימר כל הנשים שנמצאו בתוכה פסולות לכהונה דחשש בעילת נכרי שייך בפנוי' ג"כ שאסורה לכהן. ותו יש לדקדק שינוי לשון פסולות דהו"ל למימר אסורות כמו במתני' דלעיל, וכ"ש לדעת הרמב"ם ז"ל דגם לעיל מיירי באשת כהן. ותו דמקשי לקמן דף נ"א ע"ב לאבנה דשמואל [דאמר] דאשת ישראל שנאנסה אסורה שמא סופה ברצון, ממתני' דאם תשתבאי אפרקינך, ולא מקשי ממתני' זו דתני דוקא כהנות אבל ישראליות מותרות באונס. ואלולי דברי רש"י ז"ל הי' נראה לפרש יותר כל כהנות היינו בנות כהנים פסולות לתרומה כמו במשנה יבמות דף ל"ג ע"ב דתני נמי אם הי' כהנות נפסלו וכו', ומפרש רבא שם דפסולות מתרומה דבי' נשא. מיהו יש לומר דמשמע לרש"י ז"ל מהא דמסיים ואין אדם נאמן על עצמו משמע דאבעל קאי כמעשה דמתני' דלקמן. וכן נראה להוכיח קצת דאי אדידה קאי הוא מיותר דפשיטא דרישא דמתני' מיירי שאומרת טהורה אני דאל"ה הא שוי' אנפשה חתיכה דאיסורה, ומה משמע לרש"י ז"ל דמתני' מיירי לענין איסור לבעלה. ונראה עוד דלפ"ז דמתני' מיירי לבעלה יש לפרש ג"כ ואין אדם נאמן על עצמו, היינו שהיא אינה נאמנת על עצמה, דה"א דרישא דמתני' באומרת טמאה אני ואפ"ה אי לאו דכבשוה כרכום דאיכא רגלים לדבר לא היתה נאמנת לפי משנה אחרונה דסוף מסכת נדרים דאמרינן שמא נתנה עיני' באחר, ואפ"ה יש ליישב הא דלא מקשה לקמן דף נ"א מהך מתני' משום דיש לדחות דמיירי לתרומה כן נלע"ד לפרש טעמא דרש"י ז"ל. מ"מ אין כל כך הכרח מזה דה"ל דאיצטרך להא דאין אדם נאמן על עצמו ולא נשמע מרישא דהא אי הוי נאמנת לומר טהורה אני צריכה לומר כן לפני ב"ד כמו אשה שנאמנת לומר שמת בעלה וכמו שיבאר לקמן בסוגיא גבי מחבואה, א"כ שפיר יש לומר דרישא ה"א שלא העידה בפני ב"ד ודוק.

5. תפארת ישראל - יכין מסכת כתובות פרק ב

(מב) פסולות. לכהן, וא"ת אם כן אפילו אשת ישראל נמי דמ"ש מלעיל סי' ל"ט [דשמא התרצתה להבעל לאחד שהבטיח להצילה]. י"ל התם אי אפשר לה להנצל רק ע"י שתתרצה לו, אבל הכא אינה כבושה תחת ידו, ואין מעצור לה' להושיע ואפ"ה חיישינן שמא נאנסה, [ועי' ב"ש] מיהו ביש מחבוא בעיר שיכולה רק אחת להסתר שם, כל אחת נאמנת לומר אני נחבאתי שם, ובהך מגו יכולה לומר לא נחבאתי ולא נטמאתי, ואינו כמגו במקום עדים, מדאינו רק חשש שנטמאת:

6. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף כז עמוד א

ואם יש להן עדים אפילו עבד ואפי' שפחה. יש שפירשו דדוקא עבד ושפחה דליכא אלא פסול יוחסין לעדות, אבל גזלן וכיוצא בו פסולין לעדות זן כשם שפסולין לעדות אשה שמת בעלה שלא התירו בה אלא גזלן דדבריהם כדאיתא ביבמות (כ"ה ב'), ונראין דבריהם.

7. פני יהושע מסכת כתובות דף כז עמוד א

משנה עיר שכבשוה כרקום כו' ואין אדם נאמן ע"י עצמו. ולכאורה יש לתמוה אהא דנקיט לה בהאי לישנא דפסיקא דמשמע דכל היכא דבעינן עד אחד ומכשרינן אפילו קרוב ופסול אפ"ה אין נאמן ע"י עצמו והא ליתא דהא קי"ל דבכל התורה כולה היכא דעד אחד נאמן באיסורין אפילו הבעל דבר בעצמו נאמן ואדרבא עיקר הילפותא דעד אחד נאמן ילפינן מוספרה לה לעצמה דכתיב בזבה או מדכתיב בשחיטה וזבחת כמ"ש רש"י ותוס' בריש גיטין [ב' ע"ב] (עכ"ל) ע"ש. וא"כ אדרבא הבעל דבר נאמן יותר ואפילו בעדות אשה שמת בעלה נמי היא בעצמה נאמנת. וא"כ לא שייך האי דינא אלא בשבויה לחוד שהחמירו חכמים עליה כיון דרוב עכו"ם פרוצים בעריות ואפ"ה האמינו עד אחד מטעם דפרישית בפ"ק גבי ראוה מדברת ע"ש וא"כ הו"ל למיתני ואין האשה נאמנת ע"י עצמה. [1] ואפשר דנקיט לה בהאי לישנא לאשמעינן דבעלה נמי אינו נאמן בה כדקתני נמי במתני' דלקמן בעובדא דרבי זכריה בן הקצב בהאי לישנא גופא דאין אדם מעיד על עצמו. [2] ועוד י"ל דנקיט לה בהאי לישנא דאמתניתין דלעיל נמי קאי דשני כהנים זה אומר כהן אני אינו נאמן וכו', כן נראה לי ועדיין צ"ע:

8. חתם סופר מסכת כתובות דף כז עמוד א

עיר שכבשוה כרכום כו' ואפי' עבד ואפי' שפחה ואין אדם נאמן על עצמו. עפ"י שדקדק הא בעלמא בע"ד מהימן טפי מע"א באיסורין דהא מוספרה לה ומוזבחת ואכלת נפקא לך דמיירי בבע"ד וא"כ מה לשון אין אדם נאמן על עצמו. [3] וי"ל דהיכא דלא

אתחזק איסורא אזי אין ע"א מהימן משום חזקה דאין אדם חוטא ולא לו אלא משום דמהימן הוא וה"ה וכ"ש לבע"ד דנאמן על עצמו. אך היכי דאתחזק איסורא אפי' ע"א דאית לי נמי חזקה אין אדם חוטא ולא לו. לא מהימן וכמ"ש פ"י בקידושין ס"ג ע"ב. אך הכא הו"ל איתחזק אי' מדרבנן דרוב עכו"ם פרוצים דרבנן הוא מטעם שנתפרש כבר לעיל דלא הוי רוב גמור או כיון דתלי במעשה או דמנוולא נפשה. ונהי דמשו"ה לא מהימן דכל דתיקון רבנן בחזקה דידהו כעין דאורייתא תיקון והיכא דאיתחזק בחזקה דאורייתא לא מהימן הבע"ד. מ"מ ע"א מהימן משום חזקה דאין אדם חוטא ולא לו דאורייתא הוא ודחי לחזקה דרוב עכו"ם פרוצים וק"ל: [מהדו"ק]

9. חתם סופר מסכת כתובות דף כז עמוד א

אינה מחזקת אלא א' מהו. בתשובת מהרי"ל סי' ע"ו הקשה השואל אמאי לא תתבטל האחת ברוב שלא נחבאו. [1] ותי' הוא ז"ל משום דברי' לא בטיל מן התורה כמ"ש תוס' פ"ק דב"מ. ודבריו צ"ע שם וי"ו ע"ב ד"ה קפ"ז דמבואר דכה"ג לא מקרי ברי' כמ"ש תוס' שם עפ"י דבריהם בחולין צ"ו ע"א ד"ה מ"ט. ובלאה"נ כמה כרכורים כרכרו אי ברי' דאורייתא או לא. [2] עוד תי' מהרי"ל דבשעה שהי' נחבא היתה קבוע וכמע"מ דמי ורצונו והו"ל ספק השקול דמקילין דרבנן. ומסתייע מתוס' לעיל ספ"ק. וכוונתו במ"ש שם ד"ה דלמא אזלא כו' שכתבו בסוף הדיבור דאזלינן בתר שעת האיסור ע"ש. וגם זה לא זכיתי להבין דהתם ידעינן האשה הזו נבעלת ואנו דנין רק על הבעל לומר דפריש מרובא. וע"ז אמרינן באותה שעה שבעלה הי' קבוע ונפסלה משא"כ הכא דיינינן על הכהנת הבאה להנשא נימא מרובא פרשה דלא הוי במחבא. [3] ונ"ל לתרץ קו' השואל עפ"י סברת המרדכי בחולין ס"פ הזרוע. גבי יבמה שרקקה דם דכל שלא ניכר שעה א' בפני עצמו והספק נולד בתערובתו לא אזלינן בתר רובא וה"נ כשראינו הכרכום ונולד האיסור בכל הכהנות שבתוכו מיד הי' מעורב שם א' שבמחבא ונולד תחילת הספק בתערובות משו"ה לא בטיל ברוב. ועדיין צ"ע: [מהדו"ק]

10. תוספות מסכת כתובות דף כז עמוד א

ואם נשאל זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורות - לא שיאכלם אדם אחד דאם כן יאכל ודאי טומאה דהכי אמרינן בשבועות בפ"ב (דף יט.) הלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב דטמא הוא ממה נפשך.

11. רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק יט הלכה ב

שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות אם באו ונשאלו זה אחר זה מורין לכל אחד מהן בפני עצמו שהוא טהור, באו שניהן כאחד או שבא האחד ושאל עליו ועל חבירו ואמר שנים היינו ובשני השבילים הלכנו ושתי טהרות עשינו הרי שניהם טמאין וטהרות שעשו נשרפות, וכן אם נטמאו בטומאה קלה כיצד שני ככרים אחד טמא ואחד טהור אכל את אחד מהם ועשה טהרות ובא חבירו ואכל את השני ועשה טהרות אם נשאלו זה אחר זה שניהן טהורין מפני שהן ספק דברי סופרים שהוא מכלל הספיקות שטהרו חכמים כמו שביארנו, נשאלו שניהן כאחת או שנשאל עליו ועל חבירו שניהן טמאין מספק וטהרותם נשרפות שהרי ודאי אחת מהן טמאה ואפילו ככר אחד טמא שנתערב במאה ככרות טהורין כולן טמאין וישרפו.

12. משנה למלך הלכות שאר אבות הטומאה פרק יט

...עוד כתבו התוספות בפ"ב דכתובות דהא דאמרינן דאם נשאל כל אחד בפ"ע דטהורות לא שיאכלם אדם אחד דא"כ יאכל ודאי טומאה וכדאמרינן בפרק שני דשבועות הלך בראשון ולא נכנס בב' ונכנס חייב דטמא הוא ממה נפשך ע"כ. ואי טעמם הוא משום איסורא דאסור לאכול קדשים שנשמאו נראה שדין זה במחלוקת הוא שנוי לדברי האומרים דחתיכה של איסור דנתבטלה ברוב דשרי לאדם אחד לאוכלם אע"פ שודאי אוכל איסור הוא הדין הכא כיון דמן הדין כולם טהורות. ואפשר דהתוספות אזלי לשיטתם דס"ל גבי תערובת איסור דאסור לאדם אחד לאוכלם וכמו שנתבאר בטור י"ד סי' ק"ט ועיין במ"ש מרן בסימן ק"י על מ"ש הטור או שאוכלם כולם אדם אחד אסור אפילו בזה אחר זה ונסתפק שם מרן בדין זה ואפשר דיש סיוע לדברי הטור מדברי התוספות הללו. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ז מהלכות ע"ז דין י')

13. ספר משכנות הרועים

תקנה והנה התוס' בסוגיין בד"ה ואם, כתבו דאין לאדם אחד לאוכלם דא"כ יאכל ודאי טומאה, דהכי אמרינן בשבועות יט, א, הלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב, דטמא הוא ממ"נ, ועי' במהרש"ל כאן, דהשו"ט שבתוס' היא דלא תימא מאחר שהותרו כל הטהרות בפ"ע יהיה מותר גם לאדם אחד לאוכלם, דומיא דבטול ברוב ביבש

ביבש דמותר לאוכלם לאדם אחד, (וכשיטת הרא"ש הנ"ל) ועל זה הביאו ראיה משבועות, וכתב מהרש"א דראייתם מסיפא דברייתא, הלך בראשון ונכנס למקדש, הזה ושנה וטבל ואח"כ הלך בשני ונכנס חייב, הרי דאע"ג דאיכא למימר דבכל כניסה וכניסה היה טהור שהרי טבל בינתיים, מ"מ בהצטרפות שתי הכניסות ממ"נ הוא חייב, וה"נ אדם אחד שאוכל את שתי הטהרות ממ"נ אכל דבר טמא.

והטעם בזה, דדין חזקה אינו כביטול ברוב, דהתם האיסור נהפך להיות היתר, ולכן מותר לאדם אחד לאוכלם, אבל חזקה אינה משנה את הדין, ורק דגזה"כ הוא להעמידו בחזקתו, ולכן היכא דממ"נ עובר איסור כשאוכל את כולם או כשנכנס למקדש שתי פעמים, ע"ז לא מהני חזקה, דאי נימא דדין חזקה כדין ביטול ברוב, אין כאן ממ"נ, שהרי בכל פעם שנכנס למקדש היה טהור משום דמוקמינן אחזקתיה.⁷

והעילה משיטתם, דבדין חזקה כל היכא דאיכא תרתי דסתרי בפועל, דממ"נ עבר איסור, לא מוקמינן אחזקה, ומשונה בשני שבילין אסור לאדם אחד לאכול את כל הטהרות, אבל לשני בני אדם, דאין סתירה בפועל אלא הדין מצד עצמו הוא תרתי דסתרי, בהא לא איכפת לן, ושפיר מוקמינן לכל אחד ואחד אחזקתיה וכמש"נ לעיל,⁸ ולפי"ז לא יתכן לפרש מש"כ בדעת הרשב"א, שהרי לדעת התוס' היכא דאיכא סתירה בפועל לא אזלינן גם בתר חזקה, ומכ"ש שלא אזלינן בתר רובא להתיר כל אחד ואחד משום דתלינן שמן הריב הוא.

[ואולם המל"מ⁹ כתב על דברי התוס' וז"ל: ואי טעמם (שלא יאכלם אדם אחד) הוא משום איסורא, דאסור לאכול קדשים שנשמאו, נראה שדין זה במחלוקת הוא שנוי, דלדברי האומרים דחתיכה של איסור שנתבטלה ברוב שרי לאדם אחד לאוכלם אע"פ שודאי אוכל איסור, ה"ה הכא, כיון דמן הדין כולם טהורות, ואפשר שהתוס' אזלי לשיטתם (בחולין ק,א, הוכחו דבריהם לעיל) דס"ל גבי תערובת איסור דאסור לאדם אחד לאוכלם וכמש"נ בטור יו"ד סי' קט.

ודבריו צ"ע, דאטו כולהו בחדא מחתא מחתינהו, הא שפיר יש לחלק בין בטול ברוב לדין חזקה, דבבטול ברוב האיסור נהפך להיות היתר ולכן שרי גם לאדם אחד, וגם לשיטת התוס' בחולין דאסור לאדם אחד לאכול כולם הוא רק מדרבנן, והתוס' בסוגיין מיירי רק בדין חזקה, דחזקה אינה משנה את הדין ולכן אסור לאדם אחד לאכול כולם וכמש"נ.¹⁰

ומדברי המל"מ מוכח דלשיטת הסוברים דאסור לאדם אחד לאכול כל התערובת האיסור הוא מה"ת, שהרי דימה זאת לסוגיין, ומבואר בשבועות דבכה"ג חייב קרבן על ביאת מקדש בטומאה.¹¹

ועי' בתורי"ד בב"ב לא, ב, וז"ל: שאם נתערבה חתיכה של חלב בשתיים של שומן בטלה ברוב, ומותר ליקח אחת מהם ולאוכלה דבתר רובא אזלינן, ושלשה בני אדם נמי מותרים לאכול שלשתם וכו', ואם אדם אחד אכל שלשתם, מביא חטאת שהרי בבירור אכל חתיכה של חלב עיי"ש, ומשמע דאפי' אכלם בואח"ז מביא חטאת, וה"ה דאם התרו בו שלא יאכל שלשתם ואכלם לוקה, ומבואר דדעתו דליכא דין מיוחד של ביטול ברוב ביבש ביבש כיון שכל חתיכה עומדת בפ"ע, ולא דמי לתערובת לח בלח דהתם האיסור נותר ע"י התערובת, וכל ההיתר של יבש ביבש הוא מדין הלך אחר הרוב, ולא מהני רוב היכא שבודאי אכל איסור, ועכ"פ מבואר מהתורי"ד כהמל"מ, דמן התורה אסור לאדם אחד לאכול את כל התערובת.¹²

14. שערים מצויינים בהלכה

כולן. וצ"ע הרי מסקינן דכולן מותרות, וכן פסקו הרמב"ם והשו"ע, והא קי"ל בשו"ע (יו"ד סי' רמב ס"י) שאסור לחכם להתיר דבר התמוה לרבים, שנראה להם שהתיר את האסור, והא ודאי דע"י אחת מותר לכולן, הוא דבר תמוה, נאלא דבשו"ע (יו"ד שם) כתב, יש מי שאומר שאסור לחכם כו', וא"כ אינו אלא שיטה אחת, ובענין דהכא לא רצו לאסור הנשים לבעליהן, וה"ה כל הנשים לינשא לכהנים דזהו שעת דחק גדול ונראה לי דהכא בענינינו יש ספק ספיקא, ספק שמא היתה בהמחבואה, ואת"ל דלא היתה, שמא לא נטמאה, וכעין זה אמרינן לעיל (ט). בסוגיא דפתח פתוח להתיר בס"ס, אלא דלעיל (יד). אמרינן דר"ג סובר דלא מהני ספק ספיקא לענין יוחסין לכהונה, ור' יהושע סובר דמהני, אבל הכא עדיף דבשבויה הקילו כדאיתא לקמן (ע"ב).

15. חידושי הרישב"א מסכת כתובות דף כז עמוד א

הכי השתא התם ודאי איכא טומאה בחד מינייהו הכא מי יימר דאיטמו. [1] והאי לישנא מוכח דבקושטא אמרינן הכי ולא בדרך דחיה, וא"כ פשיט לן בעיני דאפילו אינה מחזקת אלא אחת מצלת על כולן דבשבויה הקלן, והשתא אתי שפיר בעיא דרב אשי דבסמוך דעביד ליה תלמודא מגו במקום עדים, והיינו ודאי משום דאין מחזקת אלא אחת דמיכספא לה לומר שהיא לבדה נחבאת שם, דאי במחזקת מעוטן של נשים הא לא כסיפא לומר שנחבאת והיכי מדמה לה למגו במקום עדים, וש"מ דאילו אמרה נחבאתי מהימנא.

16. חידושי הרשב"א מסכת כתובות דף כז עמוד א

יש שם מחבואה אחת מצלת על כולן. ואפ"י אינה מחזקת אלא אחת תלינן להקל [2] דאע"ג דאיבעיא לן ולא איפשיטא ספיקא דרבנן היא ולהקל, וכן פסק רבינו אלפסי ז"ל, ואפ"י אמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי נאמנת דאמרינן מה לה לשקר אי בעיא אמרה נחבאתי.

17. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יח הלכה כח

כיצד מצלת שכל אשה שאמרה טהורה אני נאמנת, ואע"פ שאין לה עד מתוך שיכולה לומר נמלטתי כשנכבשה העיר או במחבואה הייתי ונצלתי נאמנת לומר לא נמלטתי ולא נחבאתי ולא נטמאתי.

18. שו"ע אבן העזר - סימן ז

(ט) אשת כהן שנאסרת עליו משום שבויה, הואיל והדבר ספק, הרי זו מותרת לדור עמו בחצר אחד ובלבד שיהיו עמו תמיד בניו ובני ביתו לשומרו:

(י) עיר שבא במצור ונכבשה, אם היו עובד כוכבים מקיפים את העיר מכל רוחותיה כדי שלא תמלט אשה אחת עד שיראו אותה ותיעשה ברשותם, הרי כל הנשים שבתוכה פסולות כשבויות, שמא נבעלו לעובד כוכבים, אלא מי שהיתה מג' שנים ולמטה. ואם היה אפשר שתמלט אשה ולא ידעו בה, או שהיתה בעיר מחבואה אחת, אפילו אינה מחזקת אלא אשה אחת, הרי זו מצלת הכל. כיצד מצלת, שכל אשה שאמרה: טהורה אני, נאמנת אע"פ שאין לה עד, מתוך שיכולה לומר: נמלטתי כשנכבשה העיר, או במחבואה הייתי ונצלתי, נאמנת לומר: (לא) נמלטתי ולא נחבאתי ולא נטמאתי. במד"א, בגדוד של אותה מלכות, שהם מתיישבין

בעיר ואין יראים, לפיכך חוששין להם שמא בעלו. אבל גדוד של מלכות אחרת שפשט ושטף ועבר, לא נאסרו הנשים, מפני שאין להם פנאי לבעול, שהם עוסקים בשלל ובורחים להם. ואם שבו נשים ונעשו ברשותן, אע"פ שרדפו אחריהם ישראל והצילו אותם מידם, הרי הן אסורות. ויש חולקים ואומרים שאף בגדוד של מלכות אחרת, אסורות:

19. תוספות מסכת כתובות דף כז עמוד ב

תרתי לא עבדי - שישתקו ולא יעידו האמת ועוד שיאמרו שקר וכן גבי שפחה.

20. חידושי הרישב"א מסכת כתובות דף כז עמוד ב

ואיכא למידק דלא תרתי ניהו דהא כי שתקא בקלקולה לא עבדא ולא מידי כי שתיקתה אוסרתה, וי"ל תרתי לאו בחד עובדא אמרינן אלא לומר דאע"ג דעבדה שתיקה כי התם למשריה, לא עבדה הא דהכא לאסוקדי בשיקרא, ועוד י"ל דהכא נמי אילו אמרה גבירתה טהורה אני וזו יודעת והיא שותקת היינו סבורים לומר דמהימנא דשתיקתה כעדות היא להכי ס"ל דאפילו בהא לא מהימנא דדלמא מאהבה או מיראה שתקה, אבל אם שאלנו ותעיד בפירוש שהיא טהורה נאמנת דהשתא ודאי תרתי לא עבדא למשתק בקלקולא וגם להעיד.

21. שערים מצויינים בהלכה

כי תניא ההיא במסיחה לפי תומה. פרש"י הא דקתני הכל נאמנין להעיד ואפי' שפחה במסיחה לפי תומה. וכתבו התוס' דאפ"ה היא ובעלה אינן נאמנין. והטעם לזה כתב במ"מ (אס"ב פ"ח ה"ט), דיש לחוש שמא יערימו. ובשטמ"ק להלן במשנה כתב, דאשתו כגופו. ענין מסיח לפי תומו, כתב בתוס' רי"ד, שלא בא לפני ב"ד אלא מספר לפני חבירו ואחרים שומעין והם באים לב"ד. ועי' במס' יבמות (קכא:) דמבואר נמי כן. ועוד הא גם עכו"ם נאמן במסיח לפי תומו, והיינו שהוא מספר שלא בפני ב"ד. וכתב הרמ"א (סי' ז' ס"ב) דמסיח לפי תומו מהני רק להקל ולא להחמיר. ופי' בבית שמואל כגון עכו"ם במסיח לפי תומו דהיא טמאה, לא מהני להחמיר להחזיקה כודאי טמאה אלא הוי כמו שלא העיד. ועי' עוד בענין מסיח לפי תומו בשו"ע (י"ד סי' סט ס"י, וסי' צח) ובמפרשים (שם).